

Posudok magisterskej práce

P. Matějček (KFSV FF UHK): *Evoluce lidské kognice v díle M. Tomasella*

Práca si kladie za hlavný cieľ priblížiť a kriticky zhodnotiť súčasné evolučné koncepcie antropologickej diferencie a osobitne potom ideu, že ľudská socialita resp. kultúra (plus jej kognitívne predpoklady či dôsledky) je možným Rubikonom. Na tomto poli existujú súperiace teoretické rámce, ktoré autor najskôr pojednáva: medzi inými, hypotéza kolektívneho mozgu postavená na modeloch kumulatívnej kultúrnej evolúcie a skupinovej selekcie (tzv. Kalifornská škola - Boyd, Richerson, Henrich), memetika (Dawkins) alebo tzv. Parížska škola, ktorá čerpá z adaptacionistickej evolučnej psychológie (Sperber, Boyer). To všetko je dosť podrobne a erudovane popísané, s bohatými odkazmi na odbornú literatúru.

Jadro práce je zamerané na Tomasellovu špecifickú koncepciu, ktorá jednak priznáva kumulatívnej kultúrnej evolúcii (tzv. *ratchet effect*) kľúčovú rolu v evolúcii ľudskej sociality, jednak ju funduje v adaptívnych psychologických mechanizmoch, ktoré tento proces údajne podmieňujú (prechod od individuálnej k spoločnej a kolektívnej intencionalite a racionalite). Opäť, po výkladovej stránke sa nedá tejto časti moc vytnúť. Bonusom je, že autor pridáva aj výklad filozofických koncepcií kolektívnej intencionality (akcie) a ukazuje, v čom sa líšia a čo z nich Tomasello (dosť) eklekticky preberá. Nakoniec prichádza kritická časť, ktorá je motivovaná súčasným rámcom C. Heyesovej: kultúrno-evolučnou psychológiou. Tento rámec podľa autora minimálne vznáša zásadnú výzvu pre vyššie uvedené prístupy: empiricky spochybňuje predpoklad, že základom pre kultúrny prenos sú špecializované adaptácie.

Zhodnotenie: Práca je z odborného hľadiska veľmi dobre (na magisterskú prácu určite nadštandardne) napísaná. Autor zpracoval enormné množstvo odbornej literatúry (ktorá by bohato vystačila aj na dizertáciu). Ak by som mal nejaké okrajové výhrady, potom by som zmienil tieto: práca

1. miestami javí známky „písania na poslednú chvíľu“: niektoré celé pasáže sa niekde (min. dve miesta) opakujú, pomerne často chýba interpunkcia, časté preklepy, a pod.
2. dôkladne rekapituluje Tomasellov teoretický rámec, ale je na veľmi všeobecnej úrovni čo sa týka popisu konkrétnych komparatívnych experimentov, ktoré tvoria základnú nepriamu evidenciu pre jeho evolučné špekulácie.
3. neobsahuje kritické stanovisko k Heyesovej koncepcii: napr. ak sú základné procesy kultúrneho učenia sami produktom kultúrnej evolúcie, ako sa mohol tento proces naštartovať, ak ešte neboli k dispozícii?

Otázky:

1. Autor uvádza Heyesovej 4 možnosti kognitívnej zmeny : fylogenetická konštrukcia/inflexia, ontogenetická konštrukcia/inflexia. Mohol by to ešte viac priblížiť a objasniť, kde je v tejto schéme miesto pre kultúrnu

- evolúciu (keďže fylogenetickú konštrukciu identifikuje s genetickou evolúciou kognitívnych mechanizmov)?
2. V čom sú podľa autora hlavné prednosti a slabiny teórie kolektívneho mozku v porovnaní s Tomasellom a Heyesovou ?

Navrhujem prácu hodnotiť známku A.

V Hradci Králové, 22.8/2018

Mgr. Ladislav Koreň, Ph.D.